

Obzor i Dom

TV povratak

Alfa su cenzurirali jer je pio i radio sendvič s mačkom

Serijski iz sredine 80-ih pratila je dlakavog i nestašnog stvora s planeta Melmac

STR. 24

Intervju

Sanaderova situacija nije beznadna jer pravosuđe ipak funkcionira

Jadranka Sloković kaže kako je Sanader iz zatvora izašao čvrst i koncentriran

OBZOR 4

Objavljujemo dijelove eseja Davora Stiera

Stierov HDZ za 21. stoljeće:

disidente zakonom štiti od izbacivanja, kontrolirati moć lidera

Traži promjene, ne samo u HDZ-u nego u cijeloj zemlji opterećenoj Milanovićevom podjelom na 'mi ili oni'

OBZOR 8

Intervju Zlatko Mateša STR. 5

Ako me predsjednica pozove, spreman sam biti tehnički premijer

Paket VL i Living

Potražite magazin Living za samo 5 kuna uz Večernji list

**Jadranka
Sloковиć**

**Ako Barišić ne odgovori
na pitanja, Sanader
će biti oslobođen**

obzor

ILUSTRACIJA: MILAN TRENC

**Stierov HDZ za 21. stoljeće: najprije
demokratizacija i kontrola moći lidera**

Je li Davor Stier doista napisao novi program HDZ-a? Sprema li Stier teorijsku podlogu za rušenje Karamarka ako HDZ ne sastavi vladu? Nije ni jedno ni drugo, ali...

Stierov HDZ za 21. stoljeće: disidente zakonom štititi od izbacivanja, kontrolirati moć lidera, HDZ otvoriti članstvu...

Stier traži promjene "sada i odmah", i to ne samo u HDZ-u nego i u cijeloj Hrvatskoj, opterećenoj Milanovićevom rovoškom podjelom na "mi ili oni". Traži demokratizaciju HDZ-a, koji bi trebao izvući Hrvatsku iz polarizacije i radikalizacije u kojoj je "vlast proglašena nenarodnom, a oporba nacionalističkom, radikalnom i lopovskom"

Piše Zdravko Milinović
zdravko.milinovic@vecernji.net

U

medijima već označen kao "Božićni manifest novog HDZ-a" ili "najslavniji nenapisani esej" bit će predstavljen u petak 11. prosinca u 18 sati na promociji u zagrebačkoj Knjižnici Bogdana Ogrizovića. Napisan je, i to još ljetos, ali Davor Ivo Stier nije dopustio svom izdavaču Hašimu Bahtijariju (TIM press) da ga objavi prije nego što prođu parlamentarni izbori. I bio je u pravu. Da je popustio, bio bi optužen da radi protiv HDZ-a. Ovakvo je u javnosti osumnjičen "samo" za sudjelovanje u budućem pokušaju rušenja Tomislava Karamarka i aktualnog stranačkog vodstva, koje je ionako dobro poljuljano "relativnom izbornom pobjedom".

Izato je za promociju odabrao malu kulturnu knjižnicu u kojoj se promoviraju dobre knjige, intelektualnu oazu, a ne glamurozni politički amfiteatar. Obzor u ovom broju prvi (i doista ekskluzivno), dok je knjiga još u tiskari, objavljuje neke od najzanimljivijih dijelova Stierova rukopisa.

Politološka studija ili esej, kako ga sam autor voli zvati, izlazi kao knjižica od samo 148 stranica pod naslovom "Nova hrvatska paradigma – Ogled o društvenoj integraciji i razvoju". Već prve medijske najave izazvale su blagu konsternaciju u kuluarima oko HDZ-a. Nakon nedavnog sastanka s HDZ-ovim europarlamentarcima sazvanog zbog borbe protiv terorizma, i sam predsjednik Karamarko morao je pred novinarima blagosloviti Stierovo djelo govoreći da on "ima pravo pisati".

Treća paradigma

Je li Stier doista napisao novi program HDZ-a? Sprema li Stier teorijsku podlogu za rušenje Karamarka ako HDZ ne sastavi vladu? Nije ni jedno ni drugo, ali... On traži promjene "sada i odmah", i to ne samo u HDZ-u nego i u cijeloj Hrvatskoj, opterećenoj Milanovićevom rovoškom podjelom na "mi ili oni". Stier nudi projekt HDZ-a za 21. stoljeće koji bi trebao izvući Hrvatsku iz sadašnje polarizacije i radikalizacije javnog prostora u kojem je "vlast

proglašena nenarodnom, a oporba nacionalističkom, radikalnom i lopovskom".

Stier polazi od teze da je Hrvatskoj nasušno potrebna nova razvojna paradigma. Pod paradigmom podrazumijeva "konstelaciju uvjerenja i vrijednosti koje dijele članovi jedne zajednice". Paradigme su kamen temeljac, ali i zamašnjak nekog društva. Tako je u bivšoj socijalističkoj Jugoslaviji dominirala paradigma bratstva i jedinstva. Kad je ona istrošena, Jugoslavija se raspala. Na njenim razvalinama, a zahvaljujući državotvornoj paradigmi Franje Tuđmana, stvorena je moderna neovisna Hrvatska. Nakon pobjede u Domovinskom ratu Hrvatsku je naprijed vukla nova, euroatlantska paradigma. Nakon ulaska u EU i NATO, "nijedna druga paradigma nije zaživjela. U toj praznini u Hrvatskoj su se počeli pojavljivati simptomi društvene dezintegracije", kaže Stier. Zato on predlaže okretanje društvenim integracijama kao novoj razvojnoj paradigmi jer je velik broj građana marginaliziran i isključen iz ekonomskih i političkih institucija.

Hrvatska je poprimila oblike klijentelističkog kapitalizma u kojem se od početka najbolje snalazila dilasovska "nova klasa". Partija joj je propala, ali ona je opstala. U Hrvatskoj se guši napredovanje sposobnih, a uspijevaju poslušni i kompromitirani. Rezultat je stagnacija. Zato sve društvene institucije, a ponajprije političke, treba otvoriti marginaliziranim građanima. "To podrazumijeva i demokratizaciju političkih stranaka." Izbor predsjednika stranke po principu "jedan član – jedan glas" i uvođenje preferencijalnih glasova nisu dovoljni. Nužna je politička volja za unutarstranačku demokratizaciju, a nje u vodstvima stranaka nema. Sve stranačke dužnosnike moglo bi se birati prema načelu "jedan član – jedan glas". Unutarnje funkcioniranje stranaka i zaštitu članova od arbitrarnih izbacivanja treba definirati zakonom. Posebno ističe opasnost od nekontrolirane moći stranačkih lidera i užeg vodstva. U strankama s demokratskim deficitom mali broj ljudi na vrhu kontrolira sve. Treba ojačati snage koje su za dijalog, a ne za konfrontaciju.

HDZ, prema Stierovu mišljenju, mora biti europska demokratska stranka desnog centra na zasadama socijalnog nauka Crkve, ali i na dosezima europske demokratske tradicije. Mora biti "desna noga" društva, ali mora se i jasno ogradi od pokušaja relativizacije zločina ustaškog režima.

Stier smatra da retudmanizacija

i povratak na državotvornu paradigmu više ne vodi Hrvatsku naprijed. I to je jedna od razlika u odnosu na Karamarkov HDZ u kojem je ionako već godinama marginaliziran.

U bruxelleskom egzilu

Karamarko ga je smijenio s mjesta međunarodnog tajnika stranke. Vjerojatno doista nije mogao kvalitetno raditi i u Bruxellesu i u središnjici HDZ-a, ali kad su mu javno pobrojili svih njegovih "sedam grijeha", bilo je jasno da ga Karamarko nije vidio kao dio svog tima. Zajedno s kasnijim disidentom Dragom Prgomtom glasao je protiv izbacivanja Jadranke Kosor iz stranke, (pre)dobro je surađivao sa SDP-ovim Toninom Piculom, primao je odlikovanja iz ruku, u HDZ-u omraženog predsjednika Ive Josipovića... Sasvim dovoljno za političku eutanaziju. Nije mu pomoglo što se još prije okrenuo i na stranačkim izborima podržao Karamarku protiv J. Kosor niti što je Picula već tada bio u otvorenom sukobu s autoritarnim i kapricioznim vođom SDP-a Zoranom Milanovićem. Odmoglo mu je i to što je već tada bio iznimno popularan u stranci čiji je predsjednik stalno među najnepopularnijima. Percipiran je kao jedan od najobrazovanijih ljudi u vrhu HDZ-a i jedan od rijetkih iz najužeg Karamarkova kruga s nesumnjivom europskom orijentacijom.

Stier se povukao u svoj bruxelleski egzil. Marljivo je radio u Parlamentu EU, ali rijetko istupao u hrvatskoj javnosti. Izbjegavao je unutarnjopolitičke teme i unutarstranačke konfrontacije. Čekao je i, kao što se sada vidi, pomno pripremao svoj politički povratak. A dogodio se u vrijeme kad se unutar HDZ-a otvoreno postavlja pitanje tko je kriv za relativni (ne) uspjeh HDZ-a na izborima, na početku krize vodstva stranke i pojave medijskih kombinacija s Andrejem Plenkovićem kao kandidatom za novog predsjednika HDZ-a na skorašnjim unutarstranačkim izborima, do kojih će najvjerojatnije doći u idućih šest mjeseci. Stierovo ime u tim kombinacijama zasad se ne spominje, ali ova koincidencija neće moći proći nezapaženo.

Stier se ovim svojim programskim esejom nominirao za (sada očito prazno) mjesto stranačkog ideologa. Kažu da je to na neki način već i bio kao vanjskopolički savjetnik Ive Sanadera, a pogotovu Jadranke Kosor. Sada je svoju nominaciju i ukoričio.

Nastavak na 10. stranici

DANIEL BERKOVIC/PINSELL

Esej koji je uznemirio HDZ

Stier s Karamarkom na motivacijskom saboru 2014. u Zagrebu na kojem je nakon govora dobio najveći pljesak

PETAR GLEBOV/
PIXSELL

SDP-ov zastupnik u Europskom parlamentu Tonino Picula napisao je pogovor knjizi Davora Stiera

IGOR KRALJ/PIXSELL

P Prvi korak mora biti demokratizacija političkih stranaka

Prvi korak u realizaciji društvene integracije jest otvaranje političkih institucija. To podrazumijeva i demokratizaciju političkih stranaka. Ne postoji jedinstvena formula za takav proces demokratizacije, ali bitno je da reforme koje se predlažu budu usmjerene k većoj participaciji članstva u donošenju odluka, širenju prostora slobodnog izražavanja misli i sučeljavanja ideja unutar stranaka te povećanju transparentnosti i odgovornosti prema članstvu i široj javnosti u vodenju stranačkih struktura.

Ustupci pod pritiskom

Osjećajući određeni pritisak javnosti u tom smjeru, glavne političke stranke učinile su određene početne korake poput odredbe o izboru predsjednika stranke po modelu "jedan član – jedan glas". Ta odredba sama po sebi nije jamstvo veće demokratičnosti ako je ne prate druge mjere i dosljedna provedba, a to traži jasniju političku volju za unutarstranačkom demokratizacijom. Bez jasno artikulirane političke volje i dosljedne provedbe, stječe se dojam da su odredbe o modelu "jedan član – jedan glas" nužno zlo ili svojevrsni ustupci koje vladajuća elita čini u trenutku javnog pritiska kako bi stvorila dojam spremnosti na provedbu reformi, bez istinske namjere da promijeni stanje stvari. Slično je s promjenom izbornog zakonodavstva i uvođenjem preferencijalnog glasa pri izboru zastupnika za Hrvatski sabor. Pritisak javnosti za promjenama zakonodavstva ojačao je s građanskom inicijativom "U ime obitelji" za raspisivanje referenduma o novom izbornom modelu. Na kraju je saborska većina unijela mogućnost preferencijalnog glasa pri izboru zastupnika, ali na takav način da se iz te mjere ne može jasno prepoznati politička volja elite za većom demokratizacijom – prije bi se moglo reći da je elita nevoljko učinila mali ustupak kako bi spriječila nove i veće zahtjeve javnosti za otvaranjem političkih institucija. Kao i u slučaju izbora predsjednika stranke po modelu "jedan član – jedan glas", ni preferencijalni glas sam po sebi ne

može promijeniti model zatvorenih političkih institucija ako ga ne prate druge mjere i jasna politička volja za demokratizacijom stranaka. U nedostatku paradigme društvene integracije, to jest u nedostatku široko prihvaćenih vrednota usmjerenih prema otvaranju političkih institucija, pojedinačne mjere i prijedlozi nisu dovoljni za temeljitiju promjenu, a često će se javna rasprava preusmjeriti i fokusirati na upitnu svrsishodnost takvih izoliranih prijedloga. Ipak, svi ti pojedinačni prijedlozi počinju stvarati ambijent za definiranje nove paradigme jer u javnom prostoru povećavaju svijest da se razvoj Hrvatske ne može osigurati zatvorenim političkim institucijama. Kao takva, paradigma društvene integracije ne propisuje koje su sve mjere potrebne za demokratizaciju političkih stranaka i otvaranje političkih institucija za veću participaciju hrvatskih građana. Ona je međutim nužna podloga za takve promjene. S novom paradigmom, političke stranke će se u dijalogu s relevantnim društvenim akterima moći dogovoriti o reformama sustava ili natjecati se koja će otvoriti veći prostor za integraciju građana u političke institucije na temelju sposobnosti, poštujući pluralizam unutar samih stranaka i demokratizirajući proces donošenja odluka u stranačkim strukturama. Bez nove paradigme moguće je postići određene kozmetičke promjene, ali tada će se stranke i dalje vrtjeti u zatvorenim krugovima, često pod izravnim utjecajem interesnih skupina izvan njih samih. S novom paradigmom, moguće je predvidjeti da će se sve stranačke dužnosnike i kandidate, ne samo predsjednika stranke, birati prema modelu "jedan član – jedan glas". Takav je model za sve stranačke dužnosnike, na primjer, predložio Tomislav Karamarko u predizbornoj kampanji 2012. kada se natjecao za predsjednika HDZ-a. Modelom "jedan član – jedan glas" osnažila bi se participacija članova stranke i ukinuo sadašnji delegatski sustav koji stranačkom vodstvu olakšava

kontrolu stranačke strukture, ali ga udaljava od "običnog člana". Nadalje, priznavanjem prava članovima da izravno biraju stranačke kandidate na listi za zastupnike u Hrvatski sabor u svojoj izbornoj jedinici smanjila bi se moć stranačkog vodstva u Zagrebu, ali bi se osnažio unutarstranački demokratski život kao i odgovornost izabranih zastupnika prema izbornoj bazi, ne samo prema stranačkom vodstvu. (U mandatu Jadranke Kosor, u HDZ-u je postignuto suglasje da će se od 2016. predsjednik stranke birati prema načelu "jedan član – jedan glas". Međutim, usred unutarstranačke kampanje 2012. Vladimir Šeks i skupina koja je podržavala Jadranku Kosor predložili su da se prosljetni izbori odgode do ljeta kako bi se već tada moglo izravno birati stranačkog predsjednika. Ostali su kandidati odbili prijedlog, tvrdeći kako se pravila ne mogu mijenjati u roku. Tomislav Karamarko također se protivio promjeni pravila, ali je pritom dodao kako se načelo "jedan član – jedan glas" ubuduće mora primijeniti za izbor svih stranačkih dužnosnika, ne samo predsjednika stranke.)

Moguće je u okviru nove paradigme ići i korak dalje te stranačke kandidate izabrati na otvorenim unutarstranačkim izborima na kojima bi mogli sudjelovati i građani koji su samo simpatizeri pojedine stranke. Najpoznatiji sustav otvorenih unutarstranačkih izbora su tzv. "primaries" u SAD-u, no primjenjuju ga i druge demokracije diljem svijeta. U tom modelu građani su pozvani na birališta da izaberu kandidate političke stranke koju simpatiziraju. Na

Političke eliminacije

Umjesto da se moć koncentrira u rukama predsjednika stranke ili užeg stranačkog vodstva, disperzira se i osnažuje članove i simpatizere koji mogu izravno birati stranačke kandidate. To naravno ne znači da stranačka struktura prestaje biti važna, ona i dalje svojom logistikom može utjecati na ishod unutarstranačkih izbora, ali ipak se smanjuje stupanj arbitrarnosti kojom stranačka vodstva mogu sastavljati liste i određivati kandidate. Također, smanjuje se mogućnost izvannacionalnog utjecaja na političke institucije jer je interesnim skupinama teže utjecati na više disperziranih centara moći nego u slučaju kada samo jedna osoba ili uže vodstvo odlučuje u ime stranke. Osnaživanjem demokratskog legitimiteta kandidata u izbornim

jedinicama, koji postaju manje ovisni o volji stranačkog vodstva, ne narušava se jedinstvo i efikasnost političkih stranaka. Umjesto stranačke monolitnosti temeljene na koncentraciji moći u rukama predsjednika ili užeg vodstva, jedinstvo i funkcioniranje stranke u uvjetima decentralizirane moći mora se više temeljiti na zajedničkim vrijednostima i usuglašenim političkim programima. Kada je moć centralizirana i gotovo monopolizirana od strane predsjednika ili užeg vodstva, stranka često funkcionira kao interesna skupina u kojoj napreduju oni koji su spremniji bespogovorno provoditi volju vode, koji u svojim rukama ima sve mehanizme za krojenje stranke prema vlastitoj mjeri. Na taj način politička doktrina i vrijednosti stranke brzo padaju u drugi plan jer se umjesto inovativnosti u idejama i privrženosti temeljnim vrijednostima bolje nagrađuje bespogovorna lojalnost šefu. Zbog takvog centraliziranog i zatvorenog funkcioniranja, političke stranke u Hrvatskoj mogu vrlo jednostavno mijenjati politički usmjerenje prema ukusu i procjeni stranačkog predsjednika. Iako se neki stranački dužnosnici osobno ne slažu s promijenjenim smjerom stranke, moraju se vrlo brzo prilagoditi stavu predsjednika ili užeg vodstva kako bi ostali u stranačkoj strukturi jer bez nje nemaju političkog života. Tako se odluke formalno donose u stranačkim tijelima, u skladu sa statutarnim odredbama, a zapravo mali broj ljudi na vrhu prethodno pripremi sve odluke. One se potom samo formalno provedu kroz stranačka tijela kako bi dobile patinu demokracije. Na taj način se u sadašnjem višestranačkom sustavu nastavlja s praksom zatvorenih političkih institucija koje je Đilas svojedobno opisao u kritici komunističke "nove klase". Ipak, za razliku od komunističkog totalitarizma, političke stranke danas nemaju moć kazneno goniti članove koji se suprotstave stranačkom vrhu i u tom je smislu učinjen napredak jer u Hrvatskoj

Obzor predstavlja i objavljuje dijelove eseja "Nova hrvatska paradigma" Davora Stiera

Kada je moć centralizirana i monopolizirana od strane predsjednika ili užeg vodstva, stranka često funkcionira kao interesna skupina u kojoj napreduju oni koji su spremniji bespogovorno provoditi volju vođe, koji ima sve mehanizme za krojenje stranke prema vlastitoj mjeri

Problem su lideri stranaka koji stvaraju zatvorene krugove moći

Afirmacija liderske pozicije nije sama po sebi loša. Dapače, ona lideru može omogućiti veći manevarski prostor za pokretanje potrebnih ali teških reformi. Problem je međutim kada se uz učvršćivanje pozicije lidera političke stranke počinju zatvarati ili pretvarati u zatvorene institucije, to jest u mašinerije koje od članova i simpatizera izvlače političku i financijsku potporu ali ih istodobno isključuju iz zatvorenih krugova moći u kojima se donose odluke i uređuju društveni odnosi. Takvih je primjera u svijetu mnogo, ali i u našoj mladoj hrvatskoj demokraciji. Umjesto daljnje demokratizacije moći, društvene integracije te dinamičnijeg protoka ideja i ljudi, u nerazvijenim se demokracijama često zbiva suprotan proces centralizacije moći i monopolizacije benefita tako stečene moći. Na taj način stranke s demokratskim deficitom postaju instrumenti kojima vrlo mali broj ljudi koji se de iure ili de facto na vrhu političkih struktura kontrolira politički život. Zatvorenim političkim

strukturama ne odgovara ni otvaranje ekonomskih institucija jer se važan dio njihove moći temelji na kontroli gospodarskih tokova izravnim upravljanjem javnim poduzećima te stvaranjem i održavanjem klijentelističkih mreža privatnih poduzeća koja poslušaju s državom ili posao razvijaju na temelju dozvola koje izdaju državne institucije na središnjoj ili lokalnoj razini. U takvom kontekstu, umjesto izvrsnosti i inovativnosti, za poslovni uspjeh postaje mnogo važnija "veza" s političkim moćnicima koji moć crpe upravo iz takvog neproduktivnog sustava. Umjesto slobodnog tržišta i vladavine prava imamo klijentelistički kapitalizam koji isključuje znatan dio društva, privilegira manjinu, a većinu građana ostavlja na margini, u borbi za puko preživljavanje. Na taj način, kreativni potencijal golemog dijela društva ostaje uglavnom neiskorišten, a društvo u cjelini stagnira. Stoga je ispravna poveznica koju je Kolinda Grabar Kitarović povukla između novog hrvatskog zajedništva, odnosno društvene

integracije, i blagostanja. Možda je u današnjim kriznim uvjetima zvučalo pretenciozno govoriti o bogatoj Hrvatskoj, ali uloga je predsjednice Republike jasno postaviti dugoročne ciljeve, te pritom pokazati i put prema tom cilju. Integracijom većinskog dijela hrvatskog društva, koji je danas marginaliziran, u političke i ekonomske institucije mogao bi se osloboditi golem kreativni potencijal, a to bi onda Hrvatsku proguralo u viši razred najrazvijenijih zemalja svijeta. Pritom valja imati na umu da bi paradigmu društvene integracije definitivno ugrozila interese vladajuće "elite", posebice zato što bi srednji sloj ojačao i postao neovisniji o trenutnim političkim vladarima i njima bliskim tajkunima, te bi ubrzo tražio promjene i veći utjecaj na političkom planu. Kao sredstvo za blokiranje tih eventualnih promjena može se očekivati da će neki političari iskoristiti ideološke razlike u društvu i potencirati sukobe kako bi biračima opravdali svoje pozicije i ostali u sedlu, dok većina građana ostaje i dalje na margini.

Scenarij koji Hrvatsku spašava od sloma, bankrota i lidera čvrste ruke

Pred Hrvatskom su moguća tri scenarija. Prva je mogućnost da se još neko vrijeme nastavi po starom, odnosno da se bez obzira na promjene stranaka na vlasti nastavi sa sadašnjim modelom klijentelističkog kapitalizma. Takav model, međutim, nije dugoročno održiv jer ne generira snažan gospodarski rast, a zbog svoje neučinkovitosti prisiljen je na velike proračunske deficite i stalno zaduživanje države. S obzirom na to da se Hrvatska opasno približava bankrotu opasno približava bankrotu, opet se dilasove međunarodnim tržištima kapitala. Druga je mogućnost da se, zbog kraha sadašnjeg sustava klijentelističkog kapitalizma ili opasnog približavanja bankrotu, otvori put nekoj hrvatskoj varijanti "neliberalne demokracije". Prema tom scenariju, strah od nereda i državnog bankrota mogao bi iznjedrivi vodnja koji će

poput Putina ili Erdoğanu obećati čvrstu ruku, obračun s određenim tajkunima koji su vlastiti interes stavili iznad državnog, nove investicije i gospodarski rast, ali isto tako koncentraciju političke i ekonomske moći i sužavanje građanskih sloboda. Takav model su, s više ili manje uspjeha, već počele kopirati neke zemlje iz našeg okruženja. Uglavnom su ovi autoritarni modeli na početku popraćeni velikom demokratskom legitimacijom, prvenstveno zbog početnih dobrih ekonomskih rezultata. Međutim, s vremenom se oko autoritarnog vode ponovno stvorila čvrsta i zatvoren krug oligarha koji će, poput Đilasove "nove klase", opet sebi priskrbiti većinu benefita gospodarskog rasta, dok će većinu građana marginalizirati. Zato ovaj drugi scenarij zapravo predstavlja samo privid promjena. Osim žrtvovanja nekoliko nepodobnih tajkuna iz starog režima, on u biti nastavlja s klijentelističkim kapitalizmom, odnosno sa

zaštitom "nove klase", a na štetu većine građana. Treći scenarij podrazumijeva bitnu reformu sadašnjeg sustava i redefiniciju uloge države i društva, što su Miklethwait i Wooldridge nazvali "četvrtom revolucijom", a David Cameron "velikom društvom". Takve strukturne promjene već su pokrenute u skandinavskim zemljama, afirmiraju se u Velikoj Britaniji nakon pobjede Konzervativne stranke i njenog pomicanja prema političkom centru, dok ih u Njemačkoj provode demokršćani i socijaldemokrati. Hrvatska također može i mora pokrenuti reformu države želi li izaći iz siromašne periferije i približiti se razvijenijim zemljama u Europi. Međutim, kako bi se te reforme mogle učinkovito provesti potrebno je afirmirati novu razvojnu paradigmu društvene integracije, jer se u ovom scenariju očekuje upravo od bolje integriranog društva da preuzme novu i ključnu ulogu u razvoju Hrvatske.

S novom paradigmom, moguće je predvidjeti da će se sve stranačke dužnosnike i kandidate, birati prema modelu "jedan član – jedan glas"